

Ročník XXIX

V Praze, 8. března 1895

Číslo 17 (1446)

Medřická.

Napsala Božena Vávrová Kunětická.
(Pokračování)

Medřická nalezla ji poněkud (jest to snad možno říci) vládnější, s očima přimhouřenými, se rty rozpálenými, a hlas její byl měkký, tichý a vroucí.

»Přečtete si to,« pravila dívka, pošoupnuvši k ní tlustou knihu s okousanými rohy a se slepenými listy. »Je to hezké. Četla jsem pozdě do noci a pořád mně bylo, jakoby kolem mne šel sil můj vlastní život. Dobrá kniha má velký vliv. Hledte, jsem dnes jako vyměněna, nepoznávám sama sebe. Neustále mně tane na mysli z té knihy to a ono, a čelo mě zrovna páli. Víte, jak mně je? Jako bych měla najednou celé bohatství a mohla je rozdati. Trochu dám muži, trochu dětem, trochu našemu Zvoňčkovu (to byl jejich psík), trochu vám, a ještě mně zbývá celé množství, že bych jím podělila celou vesnici, i vrabce na stromech a bůhví koho ještě. Vy nemáte nikdy takového pocitu?«

»Žijí v něm teď již mnoho dní, paní řídí. Člověk jakoby nebyl ani člověkem, ale něčím lepším a dokonalejším, vídíte?«

»A proč žijete v něm již kolik dní?«

»Nevím — — — Těžko říci. Snad je tím vinno to slunce — ano, nepochybně!«

»Nu, sáhněte, jak mám ruku teplou, a pořád se mně zdá, jako bych měla někoho pohladit. Pojď sem, Vavrouši! Ty můj starý do-bráku, ty můj staroušku zlatý!«

Paní řídí položila hlavu na prsa svého chotě, který se trochu rozpačtil, ale také měkce usmíval, a tulila se k němu zavírající oči jako v slasti:

»Víš, nač si vzpomínám? Na ten čas před patnácti lety — to všechno zavínila ta kniha. Ach, slečno, neuvěřila byste, jak jsme

zde v Palenci tu první noc oba plakali. Můj muž i já, hlava vedle hlavy, a nebylo k roz-znání, které jsou mé a které jeho slzy. Jeho byly na mých, moje na jeho tvářích. Celou noc! Přišli jsme sem v zimu, sněhu bylo po pás, byt jsme nemohli vytopit, v komině sku-čela meluzina, a větve téhle jabloně tolik pra-skaly a chrastěly! Přišli jsme sem z města, ze zábav, od rodičů, sester a bratrů. Vidě, Va-vrouši? Zvoňček kňučel nám u nohou. Ten-krát byl ještě malý stěně, přinesla jsem si ho

z domova. Bylo nám všem zima, a Vavrouš mně dýchal na ruce, aby mě zahřál! To byla noc, to byla noc! Chtěla jsem ho utiší, a on zas dodával odvahu mně. Teprve k ránu jsme usnuli, ale druhý den nás pálily oči od pláče.«

Rábek pohladil její měkký vlas a naklonil se k jejímu uchu, aby jí něco pošeptal. Me-dřická spustila ruku s nedokončeným karafiátem do klína a zahleděla se oknem ven. Potom náhle a jako trpce pravila:

»A to jste byli dva! Jeho slzy splyvaly s vašimi, Bože, to je štěstí ještě! Plakati spolu a nerozeznávatí svých slz! Je v tom něco omamujícího, již jen v to myslénce!«

Paní Rábková trochu nadzvedla hlavu, aby se po ní ohléda, ale jí i jejímu muži bylo tentokrát to objetí tak nové a tak jaksi zvláště žádoucí, že znova náchýlila svou hlavu k jeho prsoum a znova zavírela oči.

»Ale plakati sám!« pokračovala Medřická tesklivě. »A přijít taky sem ve sněhu, ve větru, do nevypolené světnice, vlehnouti do stědených perin, bát se každého šustu na půdě, nevědět, co se zítřka stane, ale vědět, že nás nikdo políbením nevzbudí, že mně nikdo ruce neza-hřeje, a jsem přece také jen žena — to je smutné, trpké a bolestné! Také často jsem o tom přemýšlela, ačkoli to nejsou zdravé myšlénky, a je líp se jim vyhnouti.«

»Panu Dunečkovi nevedlo se jinak,« pravil Rábek zvolna a s jakýmsi důrazem. »Byl také sám. Všichni svobodní lidé zakousejí trp-kých následků samoty zvláště v ta-kových případech. Nesmíte si stě-žovat, sice jinak přijdu na myšlénku, že vám na vaše povolání síly ne-stačí. Vy všechny zdáte se být přece tak rekovné, tak připravené, a ne-smíte požadovat žádných zvláštních ohledů —«

»Nepožadujeme také, pane řídí. Ale také zas nesmíte mne přiro-vnávat k panu Dunečkovi.«

»Proč?«

Děvče od Uh. Hradiště.

Eurymetopální typ moravský. Fotografie prof. Jos. Kivané.

„Protože pan Duneček nemusel být sám, mohl vše změnit, záleželo vše na něm. Ale proč bychom o tom mluvili? Proč vy, pane řidiči, nešel jste sem sám? Kde jste vzal k tomu právo, nejít sem sám? A kde jest to mé právo, zaměnit svou samotu za společný život s bytostí, kterou bych milovala? A mám stejné povinnosti, jako pan Duneček, jako máte vy, stavím-li se již na stanovisko úplně samostatnosti? Ale kde jsou práva jaká? Nevím žádných. O povinnostech svých slyšela jsem mnoho, a právě ani slova. Ale proč bychom se zase přeli? Nelze to změnit.“

„Slečna nám závidí, že si rozumíme,“ pravila paní Rábková již zase se svým širokým úsměvem. Medrická prudce vydechla, shrnula v klíně všechny ustríčky barevného papíru, udělala z nich chumáč a povstala.

„Ano, proč bych zapírala?“ pravila a hlas se jí chvěl. „Závidím nejen vám ale i starým Daškovým, mladým Linhartovým, ptákům v jednom hnědém, protože se ve mně všechno bouří. Nedovedu to zatajit, v takové chvíli tu trpkost přelévá se mímá na rty. A nejsem zlá, nejsem, to Buň, vi! Jsem jen plná citu a spravedlnosti, a vše to, co prožívám, o čem přemýšlím, je mně hrušnou ironií, ničím, čemu bych se ze srdce zasmála, kdyby to nebylo tak nelidské a — nepřírovné. To všechno dobře cítím, vzdýt se ve mně každá krůpě krve chvěje. Ale prosím vás, nezlóbte se, neodpovídejte mi pranic, mohlo by se stát, že bych řekla víc, než si přeji. Jsem prudká a vášnivá stvoření, a pomyslím-li si, že uplyne rok, dva, tři, deset, a že nebude jinak, nemám ani dechu k tomu výkřiku, který v duši cítím a který mě dusí jako horoucí láva.“

„A co byste si vlastně přála, slečno Medrická?“ tážal se Rábek pousměje ženu ze svého baručí.

„Neptejte se! Není možno odpovědět. To se musí cítit, pane řidiči.“

„Ale vy přece máte všechna práva samostatné stojící ženy?“

„Jak to myslíte?“ Medrická pozvedla k němu oči zardívající se ve tváři.

Rábek se podivně usmál takovým nepřijemným, vzrývavým úsměvem, který byl přičinou, že Medrická zataila malou svou ruku v pěst, jakoby jej chtěla udeřit. Pak shrnula všechny udělané karantaty, drátky, háčky do zástěrky, zatáhla si její rohy za pas, vzala si na hlavu svou bílou šálu a chystala se k odchodu.

„Myslím, že si nerozumíme,“ pravil Rábek klidně.

„Ano, myslím, že si nerozumíme, pane řidiči,“ odpověděla Medrická násilně přemáhajíc svoje rozčilení, do něhož se dostala následkem této nenadálé rozmluvy, a poroučela se.

„Ještě něco, slečno,“ volal za ní Rábek, „zitra nepřijde velebný pán, mají v Rozmyslově pohřeb s asistentem. Vezměte na místě jeho hodiny pocty. Vážnou trochu u vás.“

Medrická neodpověděla, citlivě hrot této poznámky až hluboko v srdci, uklonila se ještě jednou a pak rychle jako veverka ubíhala k domovu, preskakujíc nakupený snůh, velké louže hbité a lehce, jakoby byla jen přeludem.

Když veběhla do síně a pustila z ruky své nadzvednuté šaty, stanula náhle před Bohuslavem Daškem, který právě vycházel ze světnice. Byla tak bouřena, že jí ani toto nenadálé setkání, po němž přece tak prahla, nepřekvapilo, ale bylo jí jaksi samozřejmé, nutně, jakoby mladý Dašek měl vědět nebo uhodnout, co se v její duši děje. Boždovala to od něho mimoděk, poněvadž její zde pokládala za součástku své duše, neb aspoň za člověka správného, který nutně musel rozumět všem jejím strastem i radostem.

On ji pozdravoval, ale ona bez odpovědi chopila jej za ruku a táhla ke schodům.

„Pojďte ke mně nahoru, prosím vás — nebo se zalknu. Potřebuji někoho, s kým bych mohla pohovořit,“ pravila šeptem, obávajíc se, aby ji ve světnici na Dašku neslyšeli. „Mám duši přeplněnou. Pojďte, prosím vás! Není kde jinde hovořit, všude je všednost, lhostejnost,

posměch jen v těch čtyřech mých stěnách je trochu snáz. Já vám nemohu říci, jak to ve mně bouří. A dejte pozor! Zde ten schod se víkl — překročte ho raději.“

Venku bylo již hodně šero, a na půdu vnikalo jen docela slabé světlo různými skulinkami, tak že tam bylo jen malounko vidět. Ona však znala již každý trám, každý dolík, na zemi každé pohozené a zapomenuté smítko roští a nemusela již ke své světničce cestu hledat. Bohuslav Dašek mlčky ji následoval krokem volným a jaksi zdrahým.

Jakmile dívka ocitla se ve svém pokoji, shodila rázem se sebe šálu i zástěrku a pokročila rychle Daškovi vstříc, mluvíc při tom svým vzrušeným, horoucím hlasem, který byl zářeván jejím horkým dechem:

„Neptěmšlejte o něm! Nechci to! Nechci, abyste v tuto chvíli myslil. Anebo raději se vraťte, ale hned, hned, prosím vás, nejste-li takový, jakým si vás myslím! Máte-li v sobě jen krůpě předstupu, tak se vraťte. Ach, já tak nenávidím všechno, tak mě vše uráží a srdce mám stísněné, protože přemáhám slzy!“

Učinila nervósní pohyb hlavou, jakoby s ní nějakou tíží sáhlá chtěla a chopila zase Daška za ruku.

„Rozsviťte,“ pravila. „Počkejte, já rozsviťte. A pak mějte strpení. Je to přívál ve mně a přejde zas za chvílenku. Hned rozsviťte.“

Hledala nyní lampu, svou malou studijní lampu, rozškrtla sarku a mezitím neustále hovořila: „Ten Rábek, jaký je to člověk! Jedním slovem nasycený, stěsím nasycený. Já také když sním svůj oběd anebo večeri, nepochopím, jak druhý může být hladov. Já mu věřím, že je hladov, ale nepřítím to s ním, nemohu si to představit, proč bych to zapírala? Ale nelhostatná bytí nebyla jako on, nikdy — nikdy! Víte, co mně řekl? Ze prý u mne pocty vážnou! Po tom všem, po tom, když jsem strhla roušku se svého srdce a řekla jsem mu, aby se podíval, že mám pod ním ránu. Na místě všeho řekl, že u mne vážnou pocty. Nevím, co mně to napadlo, mluvili s ním o svých právech, s takovým člověkem, který je syt, ba snad přesycen, a může se na vše dívat již jen s ošklivostí. Mně je tak protivný, opravdu protivný.“

Lampu zazářila tichým, studijním světlem a osvětlila slabě malou světničku i vnitř divčiny, která byla trochu pobledlá a neobvykle rozechvělá.

„O čem jste vlastně spolu mluvili?“ tážal se Dašek. „A pak, prosím vás, se utište. Taková malichernost nestojí za rozčilování. Jste neobvykle vznešlivá —“

„Nu, ano, což mohu za to? Nenávidím lidi chladných, vypočítavých, jejichž dech je odměřený, jakoby byl pískem v přesýpacích hodinách. Ne, to všechno mně je protivno. Nechtěl byste si sednout?“ Já bych zatopila a uvarila trochu čaje.“

„Dříve mně laskavě rekněte, co vás tak pobouřilo.“

Medrická podívala se na něho dlouhým, přemítavým pohledem, a najednou zastavila se celá ta bouře v její duši, jakoby ji někdo okřikl, postavil ji hráz, utišil ji, a ona všechna utonula v očích mladého muže, v jejich podivném, tichém a přece tak záhadném šeru viděla zase přízrak svých dnův i svých nocí. Pozvolna stoupala jí krev do líce a zaplavila i její bělouňky čelo a sněhobílý jemný její krk. Stála zde jako přemožená, ale pohled její neustále pil ten pohled hluboký, tichý, smutný a vážný, který ležel na jejích tvářích očekávaje odpovědi. Tažila se, řekla od ní novou spoustu nervósních prudkých slov, a ona zatím pojednou shledala, že nemůže dále stopovat svoje dřívější rozechvění, že se ocitla jako v síti, ze které není lze přehnouti ani se vymáknouti.

Ještě ji cosi pod čelem pářilo, ještě se jí duše zmítala, ale již zároveň cítila nový příliv pocitu neobvykle něžného, utiňujícího a jako mocnějšího té první bouře, která ji zachvacovala.

„Co vás tak rozčílilo?“ tážal se znova Dašek nerozhodným hlasem.

Medrická máchla rukou a popošla ke svému malému stolu, na němž lampa stála, a posadila se mlčky k němu a opřela si čelo o ruku. Nemohla za celý svět odpovědět, byla jako ochromena a při tom věděla, že by místo všeho vypukla v pláč, a to ne k vůli Rábkovi nebo pro ty své úvahy a krivdu, která se jí děje, ale pro něco jiného, neobvykle milého, pro ty oči tesklivé, jež si ji podmaňovaly proti její vůli.

Chvilí nikdo nemluvil. Dašek zdál se odkašlati, co ona učiní, a díval se neustále na její slonou hlavu s krátkým vonným vlasem, který se vlnil kolem její tváře. Jak měla hlavu skloněnou, vykukoval v zadu její krk bělouňky a jemný. Lampa plným světlem osvětlovala její ruku, do níž měla čelo vnořeno, i malý prsten na ní s modrým kaménkem. Kraječka na jejím živůtku se slabounce zachvěla.

V pokoji panovalo nyní takové ticho, že bylo slyšet, jak lampa šumí a jak z venčí na okno doráží slabý teplý vítr, který již po několika dnech vládl krajinou. Skleněné tabulky lehounce řinčely a třásl se.

„Proč jste se tak rozčílila?“ opakoval ještě jednou Dašek přistupuje a skláněje se k ní. Opřel se při tom svou rukou o stůl a zase zadíval se na tu líbeznou její hlavu i na tu ruku s modrým kaménkem.

Medrická zvolna a tiše, jak to měla ve zvyku, když zase byla v klidu, položila svou ruku na jeho a měkce ji hladila.

„Jsem jako divoch,“ pravila tiše. „Odpusťte, že jsem vás tak přepadla. Nežádám od vás nic, ale zdálo se mi, že mi musíte rozumět. Jste jediný člověk, který přichází tam odtud (ukázala směrem k vysokému kopečku za úpí) hledala vždy volný rozhled do kraje a věže zlaté naší Prahy), a již tím stáváte se mi blízkým. Nejednala jsem s rozvahou, ale rozvaha také nemá u mne žádné ceny. Co je rozvaha? Nedostatek energie, nedostatek síly, a já mám energii i sílu. Chcete trochu čaje? Pohovoříme si spolu, ať není-li vám to nepřijemno. Mně bylo neskonale úzko, a pak takový hněv a trpkost ve mně propukly. Prosím vás, odpusťte! Mně je skutečně velice milé, že vás v tuto chvíli mám u sebe.“

Na chvíli se zaměřila a potom pokračovala, jakoby opatrně zachycovala ní své řeči, ale s nedůvěrou ji navazovala obávajíc se, že se jí zase pojednou vysmekne nebo přetrhne.

„Potřebuji časem mít u sebe duši, která mě aspoň pochopuje, která jest schopna toho, pochopití mně. Tomu se pranic nedivte. Myslím, že i vy podléháte této nutnosti. Jest to tak čisté lidské, vidíte, že jest to lidské? Nyní ani nepochopuji, jak se to mohlo stát, že jsem se tak rozčílila. Pan Rábek bude jistě uražen, ač je-li k tomu dosti citlivý a chápavý. Já mu všechno upírám. Mně připadá jako staré zřezovaté hodiny s dobrým strojem. Mohly by správně jít, správně bít, ale potřebuji důkladného vyčištění. Nennavím vás?“ Prosím vás, vyslechněte mě! Takto jsem už dávno od srdce nehovořila, a každé slovo, které k vám pronáším, připadá mně drahocenné a vzácné. Působí mně to neskonale štěstí takto hovořit.“

Tato všechna slova pronášela lichotivým hlasem a neustále hladila jemně jeho ruku, jakoby jej pro něco odprošovala a jakoby jej chtěla uchladit. Mladý muž byl neustále nad ní skloněn, díval se na její rty, do jejích očí, když je k němu pozvedla, a naslouchal jí s utajeným dechem. Bylo mu vše nesmírně nové a takové, jako teplé dni jarní, ve kterých cítíme mnoho rozkoše, aniž bychom věděli, odkud pochází.

„Stýská se vám zde?“ tážal se jí přidušeně.

„Ne. To už minulo. Už dávno to minulo, a nevím ani určitě, kdy to bylo. Stávala jsem celé večery u okna, které bylo zamrzlé. Udělala jsem si do toho ledu skulinu buď teplou dlaní nebo svým dechem, a pak jsem se tím otvorem dívala ven na nebe, na tu bílou pláň. Stačilo mi to úplně k štěstí a k útěše. Přemýšlela jsem mnoho, mnoho, a náležela v duši

svě tolik bohatství, že jsem nemohla s jeho porádkám být ani hotova. To mě tak zaujalo, že jsem zapomněla si stýskat. Teď jsem se vším spokojena, jen tak časem mě mučí, že jsem přijala na sebe povinnost otrocké, totiž povinnosti beze všech práv, a já jsem k tomu příliš hrdá i sobecká, aby mně to mohlo být lhostejno.

Co myslíte těmi právy?

Na příklad to, že vlastně nemám práva vás mluvit teď na večer u sebe, hladiť vám ruku a nabízet vám kolíček čaje. Kdyby se to zítřka dověděl řídící Rábek, má právo to říci inspektorovi Hruškově, a ten má právo udělit mně důtku. Ale to všechno chápu teprve nyní. Dříve byla jsem tak naivníoučká, že jsem se domýšlela být tak volná i samostatná jako muž, a našemu profesorovi s modrým hedvábným šátkem jsem se v duchu smávala jako pedantu a úzkoprsému člověku. Zcela správně jsem předpokládala, že se svými povinnostmi, které jsou úplně totožné s povinnostmi každého učitele, přijímám také volnost jeho v jednání, v tuzbách, v soukromých záležitostech, neboť jinak moje postavení by bylo obětí, ano obětí, rozumějte mně, pane doktore, neboť nemohu vše v sobě umílet, a kdybych to umílela, byla bych tvor, který jest hoden politování. Přece snad neobětují svůj celý život jen povinnostem, a neodepřu si vše to, co souvisí těsně s mou bytostí, s mou duší a srdcem? A tak trochu podobně řekla jsem to dnes Rábkově. A on mně připomněl, že u mne vážnou počty, což mělo mně být pokynem, že zaměstnávám se úvahami, po nichž mým povinnostem pranic není.

Nerozumím vám dobře. Máte snad nějakou nevyplněnou tužbu v sobě, která vás nábíhá takto přemítat? Je v tom mnoho pravdy, co pravíte, ale nechápu, jak by se dalo vše změnit. Ne jako učitelce ukládají se vám určité meze, což o učitelku — ale jako ženě, jako dívce, a ty meze jsou všude stejné, ať se ohlédnete kamkoliv. Tím, že jste se stala učitelkou, ženou samostatnou, nepřestala jste být dívkou, a právě v tom spočívá ta neshoda, o které se domýšlíte, že vám krivdí, pravil nyní Dašek volným, milým hlasem, jakoby mluvil s dítětem.

Ne, ne! vybuchla znova Medrická prudce.

Tak to není, tak to nemůže být! Představte si pak ten náš život, to odříkání, tu lež, hříznou! Ano, tu lež si představte! Co pak je možno takto žít? Oddat se společnosti jako zvláštní kasta, která má znamenití lízi na čele? Pro Boha vás prosím, rekněte mně, čím se dá to všechno omluvit? Pracovat, trpět anebo lhat? Vždyť zřejmě primáknuty k zemi a nesmíme se nikdy vzhopit! Všecko jest nám vzato. Naděje i láska, my nesmíme milovat ani toužit!

Proč byste nesměly milovat?

Bez účelu? Bez výsledku?

Proč bez účelu? Vždyť naleznete-li ohlasu, můžete se provdat.

Ano, věřte tomu, že se tak často stává? A kdyby! Kde jest pak důvěra ve vlastní sílu, kde jest naše přehled sebevědomí, kde věřka naše práce? Při vši své síle duševní, zkušenostech, něcní, při vši samostatnosti jíme zas jen mužův chléb, a to co bývalo, je ztroskotáno, bylo to zbytečno — docela zbytečno. Trochu jinými slovy mně to jednou i váš otec řekl.

Nevím, co bych vám odpověděl, neboť nevím o žádném východu. Ale jedno bych rád věděl — Dašek posléd na dívku pátravým a dlouhým pohledem. Jak jste dospěla k těmto úvahám? Cím jste k nim dospěla?

Ach, upokojte se! Myslela patrně, že mám intimní příčinu k nim? To se mylíte. Za rok bych měla být v sobě již v ústavě, a ten teď nepěstěný, skoro zapomenutý vzrostl a vyplnil celou mou duši. Cítím, že jsem jako vězeň, který musí pracovat, má vymezený prostor k tomu a na svět dívá se zamřezaným oknem. Vidí květy na lukách, ale nemůže je utrhnout, vidí celé moře trávy, ale nemůže se do něho ponořit. O svobodě sní jen, máje ruce a nohy v okovech.

(Pokračování.)

Z básni Růženy Jesenské

ROKY JDOU A TAKY PŘEJDOU...

Roky jdou a taky přejdou
bouch, úskalím,
usmějem' se pak snad slzám,
těžkým žalům svým.

Bože, snad! — Však přejít všecko,
jak jde noc a den,
jak ten život dává duši,
krv', čast, srdce v plen.

Přelít všecko, nezoufat,
dožít, doplákat —
pak před prahem hrobu — ano —
usmějem' se snad!

VŠEM, KTERÍ MILUJI...

Těch chvil nám bude věčně líto,
kdy velké nebe zamčeno
je mezi námi, slunce skryto
u srdce v pouta sevřeno.

Těch chvil, kdy není tepla v rukou
a stíny velké, slzavé,
nás duši, kdy je láska mukou
a srdce — dítě churavé.

Těch chvil nám věčně líto bude,
že sami jsme je zkalili,
ať konečně jen mír z nich zbude,
přec štěstí jsme si zkrátili!

To štěstí, které v životě mohlo
před tonutím nás uchránit
a jediným je lékem v horku
a zbláznění proti zoufalství!

ZIVOT.

Jak potok mezi olšinami
a kvetoucími lučinami
ten život nejdrív proudí,
dál jako řeka rozvírá se
a pod mrakem i v slunné krásě
neznámou cestou bloudí.

A z řeky dál se moře stane,
v němž mnohé štěstí ztroskotáno
jak mrtvý květ se chvěje,
v němž bouře stoupá, k srdci vniká
a člověkem jak škeblí smyká,
kde černá hloubka zeje.

A konečně se všecko ztlíší
i moře vlna sebe vyšší,
jež bouřila tak zrádně —
a člověk jak by nebyl ani
zde v slávě, bídě, boji, stráni,
tam dole zmizí na dně!

PŘÍJD VE SNÁCH KE MNĚ...

Příjd ve snách ke mně,
když dám s Bohem světu,
a v okno plno
padá zlatých květů!

Příjd ve snách ke mně,
dokud nog je tmavá,
dokud je v růžích
skloněná má hlava!

Příjd ve snách ke mně,
když nemůžeš v bdění,
ať sladší sen mám
nežli probuzení!

NEZNÁMÉ KONČINY.

Neznámé končiny
zářící, němý,
v oblouku závrtném
líbají zemi.

Tam se hvězd v lazuru
točí a mate,
tajemství věčného
pečeti zlaté.

A zde se milujem',
trpíme, rveme,
smrti stín před námi,
my za ním jdeme.

Od hrobu nahoru
ke snůře mléčné
jedna se svírá sít
hádkanky věčné.

Alespoň v života
hluboké vrásky
víc vdechnout odvahy
a více — lásky!

KDYBYCH TOBĚ NEBYLA...

Kdybych tobě nebyla
životem a světem,
chtěla bych tam dole spát
pod růžovým květem.

Ale ty mě víc máš rád,
než kdo věřit může,
proto pýchá bouří, mhou
s tebou pro ty růže.

Pro ty růže života,
které vždycky zraní,
budu je hřít na srdci
z svých krvavých dlaní!

O věštění a věštírňách ve starém věku.

Napsal F. V. Vykoukal.

(Pokračování.)

Byl pak chrám zbudován tak, že v zadní část jeho, adyton, lajnou síň, vtékal i pramen Kassotis, který se tu ztrácel pod zemí, a pojata tam byla v zmiňovanou propast, z níž vystupovaly omamující páry. Nad touto propastí postavena byla vysoká trojnož, jejíž vrchní část byla upravena na sedadlo. Na to vsedala kněžka Pythie, kdykoli vůle boží měla být zpytována. Před třínožkou stáli dva zlatí orlové po stranách velkého, bílého kamene plochého, jenž značil střed světa, neboť na tom místě stáli se dva orlové, jež Zeus vyslal na různé strany světa. — Vnitřek chrámu byl vyzdoben četnými pracemi uměleckými, sochami, podstavci, trojnožkami a p., jak ještě uslyšíme, vezměs dary těch, kteří se obraceli k bohu za radu. — Sědce pachybovat, že vši úpravou touto nemálo byla v tazatelích zvyšována posvátná nálada, která již jejich úkolem samým byla způsobena a kterou množili též vážné, významné nápisy, jimiž přichozí u vchodu byl pozdravován.

Apollón dělský mluvil ústy kněžky Pythie, jež měla tedy v této věštírňě úkol veledůležitý. Jedině ona vstupovala na trojnož nad propastí, aby v extasi, způsobené vystupujícími parami, oznámila vůli Apollónovu. Za kněžky byly zprvu brávané kvetoucí dívky, pocházející z početné rodiny, na jejíž urozenost anebo bohatství se nehlédlo. Ale protože se potom jednou přihodilo, že jakýsi Thessa) Echekrates (mladistvou Pythii přemluvil, že ho následovala, spokojovali se v Delfech staršími, alespoň padesátiletými ženami, které však — na paměť původního obyčeje — odívaly se krojem divčím. Za časů Plutarchových byla Pythii dcera chudých venkovanů, bez hlubšího vzdělání, ale bezvadného původu a neposkvrněného panenství.

Původně vstupovala Pythia pro věštbu jen jednou do roka na posvátnou trojnož, a

Sv. Vojtěch

(pro arcibiskupský park v Dolních Břežanech).

Sv. Václav

(pro náměstí v Staré Boleslavi).

Modeloval STANISLAV SUCHARDA. (Fotografie Karla Bellmanna v Praze.)

to v měsíci, řečeném Bysios, což značí asi měsíc otázkový. Měsíc ten, jehož 7. dne prý se Apollón narodil, padal do doby jarní rovnodennosti. Za Plutarchových dob věštilo se v Delfech jednou měsíčně. Ale dříve, kdy víra ve věštiny byla větší a tedy býval i větší počet tazatelů, bývaly jen některé dny v každém měsíci jakožto nešťastné vyňaty, kdy Pythia nesměla na trojnož vstoupiti. Ano tehdy byly ustanoveny i dvě Pythie, aby se hojným tazatelům mohlo vyhověti.

Kdykoli však kněžka měla se boha dotazovati, vždy bylo třeba napřed ze znamení vyzkoumati, je-li den k věštbě přízniv. To bylo úkolem kněží delfských, kteří bedlivě prohlíželi obětná zvířata, jež tazatelé bohu přiváděli v obět. Byly to hlavně kozy, ale také býci a kančí. Zvířata obětná musela býti zdravá a bezvadná. Byla jim dávana potrava, a že způsobu a chuti, jak se jí chápala, bylo usuzováno na příznivá nebo nepříznivá znamení. Byli-li výsledkem zmíněného pozorování nepřízniv, bylo to důkazem, že bůh nechce toho dne věštby udíleti.

Z obětí těchto měli kněží delfští značné požitky; proto hleděli dodat jim co možná mnoho váhy, aby se odtud zveličoval pramen jejich příjmů. Rozumí se ovšem, že takými formalitami mělo se i věštině samé dodat

lesku a velebnosti. Jak veliké bývaly časem zmíněné oběti, vidíme ze zprávy Herodotovy (I, 50) o oběti krále Kroisa, který ovšem přinesl obět zcela mimořádnou. «I oběťoval ze všech zvířat, jež se směla v obět přinášeti, po třech tisících, též i pozlacená a postříbřená sedadla, zlaté misky, nachové pláště a sukně na hranici nahromadiv spálil, doufaje, že si takto boha tím spíše nakloní».

Byla-li znamení příznivá, vykonala Pythia předepsanou očistu, umylši se a vykoupavši, načež vstoupila do adyta, napila se z posvátného pramene Kassotis a pak, ozdobena jsouc věncem vavřínovým, vstoupila na trojnož nad propastí. Kněz, zvaný *apokryps*, prorok, provázel ji a postavil se vedle třínožky. Tazatelé byli připouštěni po řadě, jak byli vylosováni, ač nepřislušelo-li jim právo promanteie, prvního dotazu, aby totiž mohli se tázati před jinými. Takové právo na př. bylo uděleno Kroisovi a Lydům za znamenité dary, jež Apollón od nich obdržel, a kromě toho též právo »bezplatnosti a předsedání, jakož i všem Lydům po všechny věky právo, že každý z nich, kdekoli by chtěl, smí do svazku delfské obce vstoupiti.*) Tazatelé, než na ně došlo, čekali v nějaké místnosti vedle adyta.

*) Herodot I, 54.

Pythia, sedíc na trojnoži, upadla působením vystupujících par v opojení, za něhož vyrážela ze sebe buď jednotlivá slova, buď celé věty, jež vedle stojící prorok zapisoval a potom s ostatními kněžími ve verše sestavoval. Verše ty byly zpravidla hexametry. Prosaické formy užíval Apollón (jemuž jakožto náčelníku Mus umělý tvar verše nejlépe slušel) zřídka, a to tehdy, když dával zákon nějaký, nebo vypořádal ve formě rozkazu. — Za pozdějších dob, kdy orakula poklesla a také vzdělání kněží bylo nepatrné, zavedeny byly odpovědi prosaické.

Ekstaze, do níž Pythia upadala, byla velmi mocná, tak že kněžka nejdnou se ocitla i v nebezpečí života. Plutarch svědčí, že Pythia kdysi, již na počátku věštby nezvykle drsné zvuky ze sebe vyrážejíc a tím již neobyčejně vzrušení ukazujíc, posléze se silným křikem s třínožky seskočila a k východu chrámovému pádila, tak že nejen tazatelé, ale i prorok a kněží poděšení jsouc z chrámu uprchli. Když pak vzmuzlivše se vrátili, byla kněžka zcela beze smyslu — a za několik dní skonala. — Tenkrát přičítali to tomu, že znamení věštin jen ztěžka byla zjednána, a že Pythia, ctitel den nevhodný, nechtěla se úkolu svého podjiti. Ale z vystupujících par, jež vdechovala, vysvětluje se omámení její zcela přirozeně.